

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

На правах рукопису

УДК 002.703+654.19/477/

ГОЯН ОЛЕКСАНДР ЯРЕМОВИЧ

ТИПОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА МОЛОДІЖНИХ
РАДІОПРОГРАМ УКРАЇНИ

Ю.О.І.Ю. - журналістика

АВТОРЕЗЕРАТ

дисертації на здобуття наукового
ступеня кандидата філологічних наук

Київ - 1992

Робота виконана на факультеті
університету ім.Тараса Шевченка

Науковий керівник – кандидат філологічних наук,
доцент В.П.ОЛІЙНИК.

Офіційні опоненти – доктор філологічних наук,
В.В.ЛИЗАНЧУК,
кандидат філологічних наук,
С.С.ІВАНІК.

Провідна організація —
Львівське вище військове училище

Захист відбудеться 6 листопада на засіданні спеціалізованої
ради Д 068.18.18. Київського університету за адресою:
Київ, бульвар Т.Шевченка, 14. (14.00.)

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці університету.

Автореферат розісланий " 6 " жовтня 1992 р.

Учений секретар
спеціалізованої ради В.П.ОЛІЙНИК

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Молодіжний радіоетір, як і молодіжна преса й телебачення, мають специфічні особливості інформаційного впливу, одночасно змекить від тих закономірностей, які характерні для видової цілісності ЗМІ - радіомовлення. Радіомовлення для молоді визначається як система комунікаційних засобів, що покликані обслуговувати інтереси аудиторії /з властивими їй соціально-демографічними особливостями/, - система, яка крім "молодіжного" ідейно-тематичного змісту характеризується певною комунікативною методикою і структурою побудови програм.

Для молодіжних передач в українському радіоетірі завжди було властиве те, що їх об'єднувало.

По-перше, об'єднуючі критерії виявлялися в концепції, яка визначалася як "молодь про молодь і для молоді". Тобто в так званому "літописанні" того, що формулювалося як "трудоий подвиг" радянської молоді. З роками тема розширилася в рамках "будні і вихідні молодих людей", а згодом була відпроектована часом як "політизація" або "деполітизація" свідомості молоді. Таким чином, формула "молодь про молодь і для молоді", категоричність якої для мовлення деколи піддавалася сумнівам, і нині є об'єднуючим началом програм молодіжної тематики.

По-друге, типовим для молодіжних радіопередач є те, що вони, існуючи в єдиній системі ЗМІ, завжди відзначалися особливою методикою викладу матеріалу, пошуком нових комунікативних ідей, універсальних шляхів розвитку української радіожурналістики. Тобто всім тим, що так чи інакше властиве молодій активній особистості - адресату програм.

Зведення молодіжного радіомовлення у типологічні канони - цілком логічний процес, зважаючи на аналогічні дослідження інших

видових радіоредакцій. За понад тридцятирічне існування молодіжне радіо України пройшло кілька нерівноцінних у часі етапів розвитку. Кожен з таких етапів характеризувався як змістовими, так і формотворчими відмінностями в побудові молодіжного радіоефіру.

Які ж основні форми функціонування молодіжного радіомовлення України засвідчила історична практика?

Радіо для молоді існувало у вигляді окремих передач у редакції програм для молоді та юнацтва, згодом виділилося в окрему республіканську радіостанцію, а з березня 1992 року перетворено на творче об'єднання молодіжних та розважальних передач на другій програмі Українського радіо /УР/, що представлене цілою мережею інформаційно-музичних випусків.

Орієнтація УР на "каналне" /"програмне"/ мовлення обумовлює типологічну характеристику молодіжних програм як орієнтовну базу, завдяки якій радіо для молоді складатиме одну із визначальних комунікативних основ у незалежному українському радіоефірі. Якісний показник молодіжних радіопрограм зазнавав змін у загальному, але в конкретному – визначив ті передумови, завдяки яким потрібність типологічного аналізу "самостійних суспільно-політичних, пізнавальних, літературно-драматичних і музичних програм" ¹ стоїть окремо в ряді небагатьох досліджень радіоефіру для молоді.

Актуальність типологічної характеристики молодіжного радіомовлення України в більш широкому соціально-узагальненому контексті на сьогодні визначається такими факторами:

- змін методологічних і професійних критеріїв оцінок сучасного радіомовлення, які продиктовані часом;

¹ Основи радіожурналістики / Под ред. Э.Г.Багирова, В.Н.Ружникова. - М.: Изд-во МГУ, 1984. - С.109.

- розширенням меж гласності, що привело до зближення методик молодіжного радіо із зарубіжним досвідом аналогічних передач;
- змінює рівня ідеологізації, політизації радіоефіру.

Актуальність дослідження обумовлена також змінами в організаційній структурі молодіжного радіомовлення України - замість концентрації в колишніх спеціальних редакціях, теми з життя молоді почали розглядатися в загальних радіопередачах ЗМІ республіки.

Проблемність даної розвідки пов'язана із поступовим "розчиненням" молодіжного радіоефіру в загальній тематиці програм, які готують "немолодіжні" редакції Українського радіо, зокрема, з визначенням ефективних факторів, що впливатимуть на стабільність побудови національного радіомовлення для молоді.

Проблематика "молодіжних" ЗМІ розробляється нині одночасно соціологами, політологами, лінгвістами у відповідних проєкціях. Це і співвідношення між "молодіжними" ЗМІ і "молодіжною культурою", це і вплив на певні групи молоді спеціально відібраної і підготовленої "засобами" інформації і т.п. До науковців, які вивчали ці аспекти, можна віднести, насамперед Є.Г.Радкевича¹, який досліджував первинну типологію молодіжних радіопрограм на основі республіканського мовлення, О.О.Музири², в книгах якої простежуються деякі історичні та естетичні аспекти розвитку молодіжного радіомовлення в системі радянської радіожурналістики, А.І.Чічановського³, який аналізував жанрову структуру молодіжних передач, О.Т.Манаєва⁴, статті якого

¹ Радкевич Е.Г. Молодежная радиопрограмма. Становление. Функции. Форма. - Минск: Изд-во Белорусс. ун-та, 1979.

² Музыря А.А. "В эфире - радиостанция "Юность". - М.: Искусство, 1979; Музыря А.А. Искусство слышать мир: молодежи об искусстве /Эстетическая природа радиовещания/. - М.: Искусство, 1989.

³ Чічановський А.І. Передача для молоді // Телерадіовісник України.- К.: Держтелерадіо УРСР, 1985. - № 2.

⁴ Див.напр.: Манаєв О.Т. Некоторые аспекты влияния СМИ на различные группы молодежи. - Дети и молодежь в мире массовой коммуникации.- М., 1986. - С.9-14.

про соціологію молодіжної журналістики заслугонують щільної уваги науковців.

Важливі дослідження маємо в сфері аналізу розвитку молодіжного радіомовлення України, яке знаходилося в системі радянської радіожурналістики. Необхідно відзначити в цьому плані роботи Д.Діденка, Д.Дубинського, Е.Салагаєва, М.Скачка, А.Слонімерової¹.

За "перебудовні" роки активно вирішувалася проблема зміни поколінь і вплив на цей процес ЗМІ як форматора світобачення молоді. Це знайшло відображення у документах, які вже стали архівними, але, попри всі історичні "переоцінки цінностей", зберігають неоціненний матеріал для дослідників функціонування "молодіжних" ЗМІ. До них належать, наприклад, матеріали наукових сесій і семінарів з молодіжних проблем², конференцій і симпозіумів з психолінгвістики і теорії комунікації³ тощо.

Важливе місце в розгляді типологізації молодіжного радіомовлення і умов його функціонування займають роботи О.І.Акопова, А.Г.Бочарова, О.В.Западова, В.П.Олійника, Ю.О.Сорокіна, М.В.Шкодіна⁴.

¹ Див.: Діденко Д. Завоювати глядача: молоді про молодіжні програми Українського телебачення // Культура і життя. - 1978. - № 51; Дубинський Д. Передачі для молодіж. - М.: 1961; "До встречи в эфире". Очерки о радиостанции "Юность" / Под ред. Э.Салагаева. - М.: Искусство, 1986; Скачко М. Развитие радио и телебачення на Україні. - Українська радянська культура. - К.: 1980. - С.241-264; Слонімерова А. Думать, сопереживать, действовать // Телевидение и радиовещание. - 1982. - № 3.

² Див.напр.: Молодежь-89. Общественное положение молодежи и вопросы молодежной политики в СССР. Материалы науч.сессии НИЦ, 13-15 апр. 1989 г./ ВКШ при ЦК ВЛКСМ; Редкол.: Ручкин Б.А. /ЦК/ и др.- М., 1969.

³ Див.напр.: Сорокин Ю.А. Типологическая специфика отдельных видов массовой коммуникации // Материалы IV Всесоюзного симпозиума по психолінгвістике и теории коммуникаций. - М.: 1972.

⁴ Див.: Акопов А.И. Методика типологического исследования периодических изданий. /На примере специальных журналов/. - Иркутск: Изд-во Иркутск.ун-та, 1985; Бочаров А.Г. Основные принципы типологии современных советских журналов.-Вестник МГУ, серия XI, Журналистика, 1973. - № 3; Запавов А.В., Соколова Е.П. Тип издания как научная проблема и практическое понятие. - Вестник МГУ, серия XI, Журналистика, 1976. - № 2; Олійник В.П. Радіопубліцистика: Проблеми теорії і мистецтва. - К.: Вища шк., Изд-во Киевск.ун-та, 1978; Сорокин Ю.А. /Див. посилання № 5/; Шкодина М.В. Политическая организация и система печати социалистического общества.- М.: Изд-во МГУ, 1975.

Праці А.З.Москаленка, І.Н.Тхагушева, В.С.Хелемендика про загально-теоретичні закони діяльності ЗМІ¹ дають можливість чіткіше визначити місце і роль в журналістиці досліджуваного підрозділу.

Тенденції розвитку молодіжного радіомовлення окреслюються через деякі параметри у таких науках як соціологія та психолінгвістика. Щодо останньої, то автор дисертації спирається на спеціальні дослідження, без яких типологічний аналіз радіомовлення для молоді не буде достатньо повним і розгорненим. До них варто віднести праці Б.Х.Бражнокова, І.Р.Гальперіна, Т.М.Друдзе, О.О.Леонтьєва, Б.Д.Паригіна, С.К.Рошина, Є.Ф.Тарасова², які щодо молодіжного радіофіру виконують лише побіжну роль, не визначаючи його типових ознак у загальному континуумі. Наприклад, образ комунікатора в радіопередачах для молоді не вивчався через психолінгвістичний "аріз". Саме таке дослідження утвердило би на відповідному науковому рівні специфіку молодіжних програм відносно передач інших видів редакцій Українського радіо.

¹ Див.: Радянська журналістика на шляхах перебудови /Під ред. А.З.Москаленка, В.Г.Іваненка, М.П.Паринова та ін. - К.: Вища шк., Вид-во Київськ. ун-ту, 1988; Тхагушев І.Н. Радиовещание в системе журналистики. - Введение в теорию журналистики. - М., 1980; Хелемендик В.С. Проблемы взаимодействия массовых средств пропаганды /Газета, радио, телевидение/. - Вопросы теории и практики массовых средств пропаганды. - Вып.2. - М.: Мысль, 1971.

² Див. Бражников Б.Х. Психологические проблемы речевого общения. - Дисс. ...канд. филол. наук. - М., 1973; Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования. - М.: Наука, 1981; Друдзе Т.М. Язык и социальная психология. - М.: Высшая шк., 1980; Леонтьев А.А. Проблемы развития психики. - М.: Изд-во МГУ, 1981; Паригин Б.Д. Основы социально-психологической теории. - М.: Мысль, 1971; Рошин С.К. Психология и журналистика. - М.: Наука, 1989; Тарасов Е.Ф. Речевые воздействия: достижения и перспективы исследования. - Язык как средство идеологического воздействия. - М.: АН СССР, 1983.

Щею наближено до предмету дослідження розроблялася історична канва розвитку молодіжного радіомовлення України. Варто звернутися до праць таких авторів як П.С.Гуревич, В.Б.Дубровін, М.Р.Резніков, В.М.Ружников¹. Фактичний матеріал, отриманий за їхньою допомогою, сприяє окремим теоретичним висновкам. Вони стосуються критеріїв оцінки "жанрової політики" передач і побудови за цією основою нових програмних структур молодіжного радіомовлення. А також – вихід через історичний аналіз ефіру на розгляд диференціації типових характеристик молодіжного радіо України.

Аналізуючи праці, присвячені молодіжному радіомовленню України, не можна не обминути реальностей його існування в системі тоталітарної журналістики, його залежності від прореченої моральності диктатури пролетаріату. Скероване "монопропагандистською рукою" правлячої партії, молодіжне радіомовлення, як і інші ЗМІ республіки, "проводило в життя політичну лінію партії", "було цілеспрямоване в пропаганді ідей марксизму"², "виховувало ідейних борців за комунізм", "непримиренних до буржуазної ідеології"³ і т.п. Зібрані цитати із монографій В.М.Ганичева та А.Л.Петроченка лише побіжно ілюструють поширену техніку наукових досліджень, які були характерні для етапу "розвинутого соціалізму". Зрозуміло, що "озброєне ідеологією" українське радіомовлення для молоді довгий час було "війовничим додатком" до армії тоталітарних ЗМІ.

¹ Див.: Гуревич П.С., Ружников В.Н. Советское радиовещание, Страницы истории. – М.: Мысль, 1976; Дубровин В.Б. К истории советского радиовещания. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1972; Резников М.Р. Радио и телевидение вчера, сегодня, завтра. – М.: Мысль, 1977; Основы радиожурналистики /Под ред. Э.Г.Багирова, В.Н.Ружникова. – М.: Изд-во МГУ, 1984.

² Ганичев В.Н. Молодежная печать: история, теория, практика. – М.: Мысль, 1976. – С.14.

³ Петроченко А.Л. Организация государственного управления средствами массовой информации. – Ташкент, 1974. – С.82.

Як зараз типоформується молодіжне радіо? Можна орієнтуватися, наприклад, на роботу А.А.Саара¹, що найпершою торкалася типології радіопрограм і поставила основні завдання дослідникам видових радіопередач, а саме - "згрупувати передачі в залежності від їхньої дії на певну аудиторію у відношенні до каналів ЗМІ². Ці вимоги повністю прийнятні і для молодіжного радіомовлення.

В основному, типоформація молодіжних радіопрограм існує як побудова багатоступінчатої структури, яка науково не зафіксована і має цілком довільний характер. Також простежуються в науковій літературі спроби типізувати образ комунікатора молодіжного радіомовлення в залежності від певної структури передач, але ці пошуки до кінця не розроблені і, без визначення типових програм, обмежуються стихійним підходом. Недостатньо розроблена система якісних і кількісних показників розвитку молодіжного радіо України. В той же час їхня наявність визначатиме перспективи існування радіопрограм для молоді в державних та комерційних структурах ЗМІ суверенної держави.

Наукова новизна роботи визначається перш за все вивченням типологічної характеристики молодіжних радіопрограм України, а також комплексним підходом до розгляду раніше майже не досліджуваного матеріалу із встановленням деяких закономірностей у тих процесах, що відбулися у республіканському радіомовленні для молоді. В дисертації розглядаються узагальнені типологічні ознаки молодіжних передач, до яких належать: специфіка соціально-демографічної характеристики аудиторії, властиве жанрове наповнення типових радіопрограм, діалектика форми і змісту програм для молоді.

¹ Саар А.А. Функциональная типология радиопрограммы: Дисс. ... канд. филол. наук. - Тарту, 1977.

² Там же. - С. 25.

оригінальність поєднання інформативного та музичного контекстів, комунікативні особливості кожного із типів передач молодіжного радіомовлення України.

Типологічно виправданим вважається акцентування уваги автора на розгляді значення оригінальної і популярної програми української радіостанції "Молода гвардія" для всього процесу розвитку молодіжного радіо республіки. Її овоєчасність в історичних параметрах дослідження, унікальність програми в діалектичній взаємодії минулого, теперішнього і майбутнього молодіжного радіомовлення, зумовило новизну наукового підходу до вивчення типології ЗМІ.

Дослідження типології передбачає, з одного боку, вивчення реально функціонуючих типів програм, закономірностей їхнього функціонування, з іншого – розробку оптимальних моделей для їхньої більш чіткої спрямованості. Отже, науково-практична мета роботи полягає у вивченні і визначенні типових програм українського радіомовлення для молоді, опираючись на зарубіжний та на колишній всесоюзний досвід у розгляді даного питання. Такий підхід дасть можливість відособити "дотичні" характеристики тих чи інших програм і виявити універсальні для молодіжного радіомовлення типи передач. Творчо-прикладна мета роботи пов'язана із перспективним функціонуванням українського радіо в нових організаційних умовах /"каналне" мовлення, створення комерційних радіостанцій/, а значить, з моделюванням практичних комунікативних і структурних основ молодіжних радіопрограм.

Завдання дослідження формуються так:

1. Класифікація змістових структур програм і умов їхнього функціонування.
2. Опрацювання методики аналізу передач з урахуванням багатомірності їхніх характеристик.

3. Виявлення зв'язку між видом передачі, властивими їй кан-
рама, образом ведучого і опособам залучення аудиторії до участі
в ній.

4. Вироблення рекомендацій по оптимізації програм в системі
молодіжного радіомовлення.

5. Узагальнення доовіду, нагромадженого молодіжними редакці-
ями українського мовлення по взаємодії з аудиторією, і проекту-
вання його на сучасний стан всієї молодіжної радіожурналістики.

Хронологічні рамки дослідження обумовлені перебудовними змі-
нами в молодіжному радіомовленні України, які визначаються періо-
дом з квітня 1985 по серпень 1991 року.

Початок періоду поклали відомі рішення і зрушення, внаслідок
чого в "застійній" країні розгорнуто пошук нових форм і можливо-
стей, що утверджують принципи гласності, демократизації суспіль-
ства, усвідомлення необхідності нових політичних структур. Такі
зміни у свідомості людей якнайглибше торкнулися функціонування ЗМІ
республіки і, зокрема, молодіжного радіомовлення. Перед засобами
масової інформації постало запитання: "Від якої спадщини ми від-
мовляємося?"

Якісно новий етап пов'язаний із створенням Державної Телера-
діомовної компанії України, функціонуванням незалежних та комер-
ційних радіостанцій і, відповідно, новими умовами існування ЗМІ
суверенної держави. Молодіжні радіопередачі у цей час характери-
зуються новими умовами розвитку і передбачають іншу історико-типологічну
методику для їхнього вивчення.

Отже, предметом дослідження став процес типологізації молодіж-
ного радіомовлення України за останніх шість років "існування" ра-
дянської радіожурналістики, своєрідність даного процесу у взаємо-
дії з функціонуванням ЗМІ незалежної держави.

Щоб найточніше підійти до якісних та кількісних показників дослідження, в роботі використовувалися такі методи аналізу: конкретно-типологічний, порівняльно-історичний, соціологічний, метод опостереження та метод інтерв'ю. Суди входить також вивчення пошти радіостанцій "Молода гвардія" і власний досвід журналістської роботи у даній редакції. Таким чином, у роботі застосовується комплекс методів, продуктивних для досліджень з філологічної науки /спеціальності "журналістика"/.

Теоретичною основою для написання дисертації стали статті і виступи відомих учених, державних, політичних діячів про роль журналістики і публіцистики в житті суспільства, про специфіку роботи з молоддю; аналіз архівних рішень з'їздів, пленумів, конференцій ЦК ЛКСМУ, які за час дослідження "диктували" умови розвитку молодіжному радіомовленню республіки. В роботі розглядаються окремі наукові праці з проблем радіожурналістики, дитячої і молодіжної журналістики як друкованої, так і аудіовізуальної; публіцистичні розробки в сфері психолінгвістики і соціології радіомовлення для молоді. Тут разом з дослідженнями українських, російських учених, білоруських, прибалтійських науковців, маємо цікаві праці зарубіжних авторів, які ставлять молодіжне радіомовлення в нові умови функціонування, що нині на Україні існують лише у вигляді експерименту.

Науково-практична цінність роботи визначається конкретними результатами, які можуть бути частково використані для побудови навчального курсу з молодіжного радіомовлення України. Деякі аспекти роботи можуть стати прикладним посібником для реалізації практичних кроків по створенню нових радіопрограм або реорганізації існуючих, в яких методика інформування, форма подачі матеріалу потребує докорінних змін. Зібраний матеріал може бути викори-

станий для підготовки спецкурсів " Майстерня радіожурналіста" або "Молодіжне радіомовлення в контексті громадсько-політичних, музично-розважальних програм" для студентів факультетів журналістики /специфіка даного виду мовлення не знайшла комплексного відображення у спеціальних навчальних посібниках/. А як свідчить практика – студентам найчастіше доводиться розпочинати роботу саме у молодіжних та дитячих редакціях.

Об'єкт дослідження складають як мікрофонні матеріали з поточного архіву Головної редакції радіомовлення для молоді Державної Телерадіомовної компанії України /радіостанції "Молода гвардія"/, авторські матеріали і передачі дослідника, так і допоміжні тексти передач для системного аналізу, відібрані в архіві радіостанції "Юність" /колишньої всесоюзної/ та обласних радіокомітетів України.

Апробація роботи. Основні результати та положення дослідження викладені на науково-практичній конференції "Молодіжна преса: історія, сучасність, погляд у майбутнє" 19-21 грудня 1989 р. у Києві, Республіканській науково-практичній конференції "Українська журналістика у 1989 році" 21-22 грудня 1989 р. у Києві, науково-практичній конференції "Культурологічні аспекти ЗМІ України" 18-20 січня 1990 р. у Львові, Всесоюзній науково-практичній конференції "Радянська журналістика у 1990 р. Проблеми реорганізації преси, телебачення й радіо в умовах економічних і політичних реформ" 4-9 лютого 1991 р. у Москві, Республіканській науково-практичній конференції "Українська журналістика в 1990 році" 24-25 грудня 1990 р. у Києві, Першій Міжреспубліканській науково-практичній конференції "Чорнобиль у засобах інформації" 15-16 квітня 1991 р. у Києві, науково-практичній конференції "Журналістика-91" 3-9 лютого 1992 р. у Москві.

Прикладні рекомендації автора використовуються у практиці роботи творчого об'єднання молодіжних і розважальних програм Телерадіомовної компанії України, в деяких обласних молодіжних радіопередачах, у першій на Україні комерційній радіостанції Radio Rock.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

Дисертація складається із вступу, двох глав, висновків, бібліографії і додатків.

У вступі обґрунтовано вибір теми, визначено мету і завдання дослідження, його хронологічні рамки, методикі і методи вивчення предмету, подається розгорнений аналіз наукової літератури щодо даної проблеми.

У першій главі "Молодіжне радіомовлення в системі засобів масової інформації України" зроблена спроба виявити координаційні і субординаційні зв'язки молодіжних радіопрограм не лише з різноманітним ЗМІ, але і встановити взаємозалежність і відмінність базових типологічних ознак.

Типологічна характеристика молодіжного радіомовлення передбачає його класифікацію за цільовою та тематичною ознаками. Відповідно до цього, у главі розглядаються критерії класифікації молодіжних радіопрограм і пропонуються узагальнені типологічні ознаки, за допомогою яких здійснюється розгляд характерних особливостей типових передач /див.с.7-8/. Щоб найточніше відокремити їх від загальної типології засобів масової інформації, молодіжне радіомовлення України розглядається в комплексному зв'язку двох методів: порівняльно-історичного та соціологічного. Кожен із них визначає напрями філологічного дослідження у двох параграфах першої глави.

В параграфі I - "Стале і змінне в історичному вивченні питання /на основі розвитку радіожурнального типу молодіжних радіо-програм" - розглядається аспект формування республіканського мовлення. А саме: утворення при допомозі певних історичних передумов типологічної структури молодіжних радіопередач.

У 1956 році із Головної редакції радіомовлення для дітей та юнацтва Держтелерадіо СРСР відокремилась якісно самостійна редакція мовлення для молоді. Через деякий час такі зміни були характерні республіканському та обласному радіо. На Україні аналогічний процес відбувся в 1957 році, і з цього часу, відповідно, розпланований аналіз функціонування республіканського молодіжного радіомовлення і типологізації його на місцевому матеріалі. Визначаючи історичні спільності розвитку українського молодіжного радіо в системі колишнього радянського мовлення з аналогічними республіканськими молодіжними радіоредакціями, окремі типологічні ознаки отримують більш узагальнене трактування. До підсумків такого проектування типологічних особливостей належить, наприклад, періодизація молодіжного мовлення. Основов періодизації вважається ідея співвідношення типових програмних структур. Така експериментальна посуда продиктована предметом дослідження. Вона відрізняється від загальноприйнятої дослідниками періодизації радянського радіомовлення, яка залежить від етапного розвитку колишнього СРСР, а значить - і ЗМІ колишньої "соціалістичної країни".

Викладена періодизація досить умовна, безвідносна до часової рівномірності і створена для того, щоб історично пояснити наявність постійних та змінних характеристик радіожурнального типу молодіжних програм, які були "позичені" з радіомовлення для дітей та юнацтва, а також видозмінені в інших типах передач. Отже, молодіжне радіомовлення України пройшло у власному розвитку три періоди:

- перший період /1956-1962 роки/ - співвідношення радіогазети, радіоклубу і радіожурнального типу передач;

- - другий період /1963-1986 роки/ - співвідношення радіожурнального і монотематичного типів програм /радіостанційне мовлення/;

- третій період /1987-1991 роки/ - співвідношення монотематичного та інформаційно-музичного типів передач.

Зрозуміло, що запропонована періодизація не може не враховувати змін у політичному житті України, розвитку ЗМІ республіки. Однак, попри "придворний журналізм" у роки "застоя" і "перебудови", важливим зараз є аналіз структурного прогресу програм, системної побудови молодіжного радіомовлення, формотворення його атрибутивних характеристик.

"Акліматизація" радіожурнального типу радіопрограм в молодіжному мовленні була початковим вітчим для формування ознак сучасної побудови передач - тематичної рубрикації, специфіки поєднання текстового і музичного матеріалу, орієнтовної жанрової розстановки, утвердження діалогічної основи мовлення. Вихідні дані побудови радіопередач за радіожурнальними принципами характерні більшості молодіжних програм сьогодення.

Монотематичний тип молодіжного мовлення розвинув "здобутки" радіожурнального типу, і головне - соціологічно утвердив те, що молодіжна аудиторія активніше ставиться до тих програм, в яких найповніше поєднані мотиви ефективності сприйняття передач. Мотиви "цікавості" і "корисності" /див.с.19-20/ Згідно з цим у молодіжному середовищі постійно відтворюється ефект "тематичного споживання", для оперативного задоволення якого функціонує інформаційно-музичний тип молодіжних радіопередач.

Інформаційно-музичний тип програм на відміну від радіожурнальної структури обумовив методику взаємодії інформаційного /тек-

стового/ і музичного контекстів. Вона створює особливий аудіальний ефект під час сприйняття передач, утверджує принципово нові комунікативні прийоми.

Розглядаючи радіожурнальний, монотематичний, інформаційно-музичний типи програм молодіжного радіомовлення в історичному "зрізі", констатуємо: соціальні фактори, що впливали на розвиток країни і відповідно на функціонування ЗМІ, наклали відбиток на змісті програм кожного із названих типів. Радіожурнальний тип був найхарактернішим для молодіжних радіопрограм в умовах "застійних" ЗМІ республіки, основною метою яких була пропаганда, агітація і організація радянської молоді на трудові подвиги в ім'я прореченої моральності диктатури пролетаріату. До них належать такі радіожурнали, як "Перше комуністичне", "Дружбу розумію так", "З'їздам назустріч", "Комуністи, вперед!" та інші.

Монотематичний тип передач остаточно сформувався у "перебудовний час", поступово виходив з-під ідеологічного контролю єдиної партії і єдиної політичної молодіжної організації, залишивши у спадок тридцятилітню "історію сучасності" комсомолу, який припинив своє існування на Україні із вересня 1991 року. Справді, такі тематичні цикли як "Ритм", "П'ятирічки крок", "У світлі Комсомольського прожектора", "Салют, товарищу" та ін. зберігають в архівах Головної редакції радіомовлення для молоді /р/с "Молода гвардія/ пам"ять про "відомі" дні БАМу, рішення і постанови численних з'їздів, конференцій, засідань, "летучок", "п'ятихвилинок", виявлення "безбілетників" рейдами штабів "КП" і т.п.

Інформаційно-музичний тип передач був створений на Україні у той час, коли в республіці були розширені межі гласності щодо позиції "молодь-суспільство", коли проблема зміни становища молоді стосовно політичних, економічних, соціальних, національних

"вибухів" у країні стояли на порядку денному. Інформаційно-музичний тип передач підготував теоретичний, методологічний і практичний стимул для того, щоб передачі молодіжної тематики визначилися як доступна для всіх трибуна суспільної думки; форматор політичної активності молоді; фікатор різноманітних суперечливих і навіть альтернативних позицій і, відповідно, фундатор відтворення соціальної справедливості в інформаційно-пропагандистській сфері засобів масової інформації України.

Таким чином, умовний розподіл між історичними рамками функціонування радіожурнального, монотематичного, інформаційно-музичного типів радіопрограм залежав від постійної демократизації ЗМІ республіки, змін соціальних факторів, поліпшення умов роботи, технічного забезпечення журналістів і т.д. Разом із перебудовними змінами в суспільстві змінювалося і "обличчя" молодіжного радіомовлення. Змінювалися мета і завдання молодіжного радіомовлення і починали складатися нові типи програм. Закономірним є те, що разом із демократизацією суспільного життя в країні, прогресуючим став рівень кількісного складу аудиторії молодіжних радіопередач, була кардинально змінена внутрішня структура програм, канрова характеристика, оформлення і періодичність виходу в радіоефір.

Історично вмотивований перехід від радіожурнального типу молодіжних радіопередач, через монотематичний, до інформаційно-музичного, супроводжувався зростаючою прогресією в розумінні якісної і кількісної долі того принципу "свободи інформації", який виражений у Всезагальній Декларації про права людини і затвердженій Хельсінській нарадов з безпеки і опівробітництва в Європі ще 2 серпня 1975 року.

Не можна твердити, що функціонування одного із типів передач у сучасному молодіжному радіомовленні заперечує існування інших, тобто інформаційно-музична програмна структура - виключна, а монотематична і радіожурнальна на сьогоднішньому етапі розвитку молодіжного радіо - "застарілі". Взаємозбагачення вказаних типів протягом всього часу існування українського радіомовлення для молоді, включаючи день теперішній, приводить до розуміння принципів розвитку радіопрограм, які покликані утверджувати молодіжне радіо як видове поняття у всій системі ЗМІ суверенної держави¹.

В параграфі 2 - "Диференціація типових характеристик молодіжного радіомовлення /на основі монотематичного типу радіопередач/" - відзначається, що співвідношення типів молодіжних радіопрограм залежить від "соціального замовлення" аудиторії, яка на той час чи інший диктує мету і завдання для даного виду мовлення. Тобто досліджується така типоформуюча ознака як аудиторія молодіжних радіопередач, її соціально-демографічний склад, психо-фізичні особливості. Про вагомість значення такої типологічної ознаки підкреслювалося у спеціальних роботах дослідників ЗМІ².

Вивчення за допомогою соціологічного методу ставлення аудиторії до типових молодіжних програм має певну особливість. Вона полягає у віковому цензі слухачів - від 17 до 30 років. Саме цей період у житті людини остаточно формує її погляди, створює цільну натуру із властивими лише їй звичками, "стилем" життя. У цей час диференціюються потреби аудиторії, рівень свідомості, політична активність молодої людини. Відповідно до цього проходить

¹ Принципи розвитку молодіжного радіомовлення викладені на стор. 28-29.

² Див. напр.: Акопов А.И. Методика типологического исследования периодических изданий /На примере специальных журналов/. - Иркутск: Изд-во Иркутск. ун-та, 1985.

тематична диференціація молодіжних радіопрограм. Що стосується типологічних характеристик, то найчіткіше, найпрозоріше така "вікова залежність" передач молодіжного радіомовлення властива відособленому нами монотематичному типу радіопрограм. Отже, функціонування, за термінологією Є.Г.Радкевича, спеціальних та універсальних передач¹, які додатково розподіляють аудиторні інтереси за такими соціально-демографічними ознаками як рід занять, освіта, стать, місце проживання, об'єднані у роботі в один тип. Саме монотематичний тип використовувався при побудові 70-80% молодіжних радіопрограм республіки, що звучали в ефірі протягом 1985-1991 років. Все це передбачає вибіркочку типологічну акцентацію при вивченні "соціального замовлення" аудиторії.

Раціостанція "Молода гвардія" у ці роки пропонувала слухачам програми з використанням загальних і часткових підтем. До загальних монотематичних передач належали "П'ятирічки крок", "Автографи покоління", які розповідали про життя молоді республіки; передача "Салют, товаришу" торкалася інтернаціонального виховання, "Стадіон" - спортивного; програма "Солдатська доблесть" була присвячена розповідям про службу воїнів Радянської Армії; передача "У світлі Комсомольського прожектора" була спрямована на висвітлення всього негативного, що стосувалося громадського життя республіки, включаючи, звичайно, ідеологічні, політичні, економічні нюанси; програма "Факт" орієнтувалася на контрпропагандистську тематику.

Скромні монотематичні програми, серед яких "Контакт", "Точка зору", вели мову із слухачами щодо морально-етичних, культурологічних, освітніх питань, які так чи інакше стосувалися молодіжної

¹ Див.: Радкевич Е.Г. Молодежная радиопрограмма. Становление. Функции. Форма. - Минск: Изд-во Белорусс. ун-та, 1979.

аудиторії. Черговість тем визначалася у даних програмах залежно від слухачької пошти, і тому, через певний час, назви згаданих передач перейшли в розряд циклічності. Наприклад: "Ми пропонуємо вам послухати програму з циклу "Точка зору", в якій поговоримо про...". Утворення циклічних передач в молодіжному радіомовленні привело до розширення тематичних канонів в кожній із ретіше збережених передач, що інколи навіть суперечило їхньому початковому призначенню.

Отже, диференціація слухачьких інтересів у досліджувані роки визначала загальний стан тематичних пропорцій у молодіжному радіомовленні республіки, зміну через "соціальне замовлення" співвідношення тем. Аналізована автором тематична вибірковість, обумовленість, комплектація програм утворила своєрідний перехідний етап до побудови нових типових проєктів молодіжних радіопередач. Щоб найточніше дифініціювати специфіку такого переходу, на основі монотематичного типу розглядаються такі ознаки як жанрове наповнення типових радіопрограм, взаємозв'язок інформаційного та музичного контекстів, комунікативні особливості.

Зіставлення соціологічних даних щодо соціально-демографічного стану аудиторії монотематичного та інформаційно-музичної програмних структур визначає специфіку названих вище мотивів ефективності сприйняття передач.

Мотив "цікавості" /цілеспрямованість дій і думок, які відображають духовні потреби окремих людей і соціальних груп/. Якщо 56,2% молодих слухачів абсолютно впевнені в тому, що проблеми і питання, висвітлювані в інформаційно-музичних передачах радіостанції "Молода гвардія", їх безпосередньо турбують, то аналогічний процентний склад аудиторії монотематичних передач складас

41,5%.

Мотив "корисності"/цілеспрямованість думок і дій, які відображають життєво важливі потреби, включаючи матеріальні, конкретної аудиторії/. Щодо інформаційно-музичних передач радіостанції "Молода гвардія", то 46,3% опитаних у 1988 році розраховують на допомогу журналістів у розв'язанні окладних життєвих питань, а 50,9% вважають редакцію реальною силою, що "може довести цю справу до логічного результату". Для програм даної редакції у 1985 році, більшість з яких становила монотематична структура, цифри відповідно були 43,1 і 39,7%.¹

З інтересами і смаками аудиторії пов'язаний жанровий вибір молодіжних радіопрограм. Типовими жанрами для радіожурнального типу є радіовиступ, радіонарис, радіобесіда, радіорозповідь, радіоінтерв'ю. За час переважаючого функціонування програм монотематичного типу кількість використовуваних радіорозповідей, радіонарисів залишилася сталою. Помітно збільшилося інформаційних заміток, радіоінтерв'ю і, зокрема, радіорепортажів, стимульованих новими технічними можливостями.

Жанрова відмінність програмних структур молодіжного радіомовлення склалася історично і сприяла створенню інформаційно-музичного типу передач. Інформаційна замітка, радіоінтерв'ю, радіорепортаж /інформаційні жанри/ стали визначати жанрову палітру передач. До таких результатів призводить аналіз тих змін, які відбулися в молодіжному середовищі протягом 1985-1991 років стосовно варіативності сприйняття інформації, а також вивчення таких типо-

¹ Наведені соціологічні результати підтверджені документами Головної редакції листів і досліджень Держтелерадіо УРСР за 1985-1991 рр.

логічних ознак як оформлення, періодичність, авторський колектив, аудиторські особливості молодіжних радіопрограм України.

Доцільним є дослідження проблеми комунікативних особливостей молодіжного радіомовлення в історико-соціологічному "зрізі". Перехід від дикторського, через акторське, до журналістського ведення радіопрограм, яке відповідало характеристикам трьох аналізованих типів передач і "замовленню" аудиторії, поступово "урбанізував" тематику випусків, підвищив рівень освіти переважної більшості слухачів, помітно "омолодив" їхній склад.

Таким чином, диференціація типових характеристик молодіжного радіомовлення визначає перспективні напрями розвитку молодіжних радіопрограм України, які розглядаються в наступній главі.

В главі 2 "Інформаційно-музичне радіомовлення для молоді. Ідейно-структурний та функціональний аналіз" вивчається специфіка взаємозв'язку музичного та інформаційного контекстів молодіжних радіопрограм. І відповідно - зміни в рівнях активізації слухачького інтересу, який міняється залежно від якості і кількості інформації і музики. Також пропонується методика розширення діапазону подачі інформації в молодіжних програмах, її коментування, фіксації уваги слухачів на основних елементах повідомлення, комплексного підходу до розуміння сприймальних можливостей людського мозку протягом всього часу звучання передачі. Досліджуються особливості сприйняття музики, які мають яскраво позначений естетичний характер. Сприймання музики може бути як безпосереднім, випадковим, "стертим", так і спрямованим, вибірковим. У цьому процесі виникають асоціації, базовані на колишньому чуттєвому досвіді, з якого і розпочинаються емоційні стосунки індивіда і музики. Таким чином, поєднання в радіопередачах інформації /раціонального/ плюс музика /емоційного/, ефективніше всього впливає на особистісне і

масове сприйняття молодіжних радіопрограм.

Інформаційно-музична програмна структура розглядається в трьох проєкціях - формотворчій /співвідношення форми і змісту радіопередач/, комунікативній, комерційній /рекламній/. Для цього використовується досвід інформаційно-музичної програми "Бліц" української радіостанції "Молода гвардія" і частково "Молодіжного каналу" радіостанції "Юність", які були "біля джерел" створення досліджуваного типу молодіжних радіопередач і утримували всі принципово важливі моменти типологічного аналізу.

Параграф I "типові особливості ведучого інформаційно-музичних радіопрограм, визначальність його ролі у процесі мовлення", констатує те, що у молодіжному радіомовленні роль комунікатора має визначальне значення відносно вирішення проблеми авторитетності джерела інформації в її соціально-психологічному і особистісно-психологічному аспектах. А значить - стаючи незвідним елементом у досягненні поставлених завдань, які стосуються типологічної характеристики молодіжних радіопрограм України. Мова іде про створення образу молодіжної передачі. Ним можна вважати стійке поєднання всіх емоційних аспектів - лексико-фонетичного, інтонаційно-голосового, атрибутивно-традиційного, які здатні розвиватися в межах встановленої композиційної цілісності. Образ програми залежить від психологічних характеристик аудиторії. Таких як "певний рівень знань, певна мотивація вступу у спілкування, певна орієнтація, певний рівень інтересу і уваги" I.

Через образ програми "Бліц" вивчається методика подачі інформації, особливості її інтерпретації в молодіжному радіоетері,

I Леонтьев А.А. Психолінгвистическая проблематика массовой коммуникации // Психолінгвистические проблемы массовой коммуникации. - М.: Наука, 1974. - С.44.

специфіка музичного оформлення, мовні особливості ведення передачі.

Для молодіжного радіомовлення існує визначальний комплекс особистісно-психологічних цільностей ведучого. Деякі моменти комплексу відпрацьовані програмою "Бліц" і "Молодіжним каналом". Вони полягають у взаємодії таких аспектів як "позквітість", "відстороненість" у подачі інформації, введення гумору, точніше його похідних - усмішки, іронії в обов'язковій складовій комунікативної методики. Тобто використання всіх тих психологічних характеристик, які так чи інакше властиві молодій особистості.

Формування образу молодіжних радіопередач через створення властивих тій чи іншій програмі "правил", "гасел", "кредо", "клятв" сприяє тому, що молодий слухач, психологічно готовий до такої форми спілкування /тут і знайомі правила поведінки в тінейджерській компанії, і клятви вірності закоханих, і вибір "життєвого кредо"/, визначає для себе власні закони у сприйнятті запропонованого журналістами-молодіжниками. Дана атрибутивна образність повинна бути чіткою, повністю відображати індивідуальну спрямованість передачі, не бути награною, і головне - традиційно відповідати кожному із випусків циклової молодіжної програми.

Одна із можливих особистісно-психологічних цільностей ведучого молодіжних радіопередач, яка створена на базі програми "Бліц", запропонована в роботі. Її стержневі компоненти можуть бути корисними для творців передач інформаційно-музичного спрямування, але тільки після переосмислення окремих нюансів такого комплексу і наявності власної "ринкової економіки" у "лікуванні" дефіциту спілкування.

У параграфі 2 "Інформаційно-музичний тип мовлення у перспективі розвитку молодіжного радіомовлення України" наголошується, що із розвитком демократизації та гласності з середини 80-х років, виховна функція ЗМІ, зокрема, молодіжного радіомовлення, розширюється до рівня соціалізації аудиторії. Вона сприяє самоутвердженню молодого слухача в суспільстві, зміцненню його контакту з редакцією, а також з іншими слухачами, які мають аналогічні схильності та інтереси. Аналізованому радіомовленню також характерна функція "захисту" молоді, яка відповідає певному періоду розвитку ЗМІ республіки і сприяє активізації політичної, економічної, культурологічної діяльності молодого людини.

У республіканському молодіжному радіоєфірі для "захисту" молоді функціонувала при "підході" до інформаційно-музичної структури програма, яку можна визначити як "контактна". До таких передач можна віднести циклові випуски "Вирішуємо разом", "Телефон довір'я", що виходили на хвилях радіостанції "Молода гвардія". Перша була пов'язана із зростаючими можливостями роботи у "прямому" ефірі, друга - з технічними новаціями, - встановленням звукозаписуючої апаратури, яка би сприяла фіксації телефонних розмов із слухачами.

Визначальним став досвід передач "контактного" типу в "шифруванні" поєднання за обмежений ефіром час інформаційного та музичного контекстів передачі. Журналісти "вчилися" мислити у "живому" спілкуванні з аудиторією, "відходити" від підготовленого заздалегідь тексту, шукати можливості для створення власного "іміджу" в молодіжному радіоєфірі, оперативно реагувати на зміни відносно позиції "молодь-суспільство".

Кожна із обласних молодіжних редакцій ввела передачі "контактного" плану. Деякі з них виходили в "прямому" ефірі /"Книсть Волині" Луцького облрдіо, "Молодіжна субота" Донецького облрадіо/ і отримували по 80-100 "телефонних" запитань за час звучання кожного випуску. Інші програми поступово втратили популярність в аудиторії, яка не вірила в допомогу через молодіжний радіоефір.

Наявність "контактних" радіопередач виявило важливу закономірність у молодіжному радіомовленні - аудиторія не стільки приймає до уваги ймовірність "прямого" ефіру, скільки реагує на те, наскільки і як та чи інша програма обслуговує її інтереси.

Об'єднаним началом всього нагромадженого досвіду в молодіжному українському радіоефірі стала програма "Бліц" радіостанції "Молода гвардія" /перший випуск передачі прозвучав 31 жовтня 1987 року/. Унікальність її полягала в тому, що функціонуючи у вечірньому ефірі /23.05-23.55/, коли телебачення забирає у радіомовлення 70% всіх потенційних слухачів, отримувала таке "аудиторне освідчення": "Дивимося телепрограму "Погляд", а слухаємо - "Бліц". Якісний стрибок у розвитку республіканського радіомовлення був зроблений. Виходячи в режимі "під прямий ефір", який допомагав дещо розширити межі загальноприйнятої ЗМІ України в ті роки "свободи" інформації, "Бліц" розвинув і утвердив сучасні комунікативні методи роботи в студії, проілюстрував, як при допомозі своєрідного співвідношення форми і змісту можна підвищити рівень сприйняття передачі. Система подачі інформації і музики в передачі, оригінальна "гра" словом і емоціями знімала догматичну громадську нетерпимість до "незнайомих", незвичних форм поведінки молодих людей, про яких розповідала програма, надавала певної сміливості

журналістам в коментуванні актуальних політичних подій в країні і республіці. Розробка раніше не вживаних у молодіжному радіомовленні підтексту і бутафорії, подачі сенсаційного і комерційного матеріалу, визначили те важливе місце в дисертаційній роботі, яке належить інформаційно-музичній передачі "Бліц".

Паралельно із вивченням специфіки інформаційно-музичного типу програм для молодіжного радіомовлення України розглядається досвід "Молодіжного каналу" радіостанції "Юність". "МК" був створений в один час із передачею "Бліц" і розробив перспективно нову структуру - радіоканал. Радіоканал як похідний різновид інформаційно-музичних передач характеризується певною системою подачі інформації, яка залежить від збільшеного об'єму мовлення /1,5-2,5 години; характерне звучання інформаційно-музичних передач республіки 30-45 хвилин/. Якщо українське молодіжне мовлення пройшло шлях від інформаційно-музичної програми "Бліц" до однойменного каналу в 1990 році, то всесоюзне мовлення - від "Молодіжного каналу" до інформаційно-музичної передачі "Вечірній кур'єр". Радіоканал як форма молодіжного радіомовлення не використовується в обласних радіоредакціях. Це пов'язано із устояним роками обмеженим ефірним часом, що виділяється для молодіжного радіомовлення, диференційованим рівнем професіоналізму журналістів, постійною відсутністю розгалуженої мережі позаштатного активу тощо.

Існують інші, не менш важливі проблеми, що охоплюють увесь процес розвитку українського молодіжного радіомовлення за досліджуваних ризиків. До них відноситься поступовий розрив між "входженням" обласної тематики в передачі республіканського мовлення, що пов'язане з "децентралізацією" молодіжного радіо України. Республіканська радіостанція "Молода гвардія" тяжіла /а нині і програми

творчого об'єднання молодіжних та розважальних передач Телерадіомовної компанії України та першої комерційної радіостанції Радіо Роко/ більше до соціальної тематики, що викликано політичними і соціальними змінами на Україні. Обласні журналісти-молодіжники, отримавши від республіканського мовлення інформаційно-музичний тип побудови програм, відчуючи її переваги над іншими типами, перш за все у комунікативному плані, перейшли до створення "фірменних" передач, які ефективно охоплюють швидкоплинні місцеві новини. Даний процес вважається тимчасовим, хоча його наявність болісно позначається на загальному рівні республіканського мовлення, яке функціонує зараз у нових організаційних умовах. А саме -- як в умовах Державної телерадіомовної компанії, так і в комерційних структурах.

Найбільше поширення в українському молодіжному комерційному радіомовленні можуть отримати музичні радіостанції, кожна з яких матиме своїх диск-жокеїв. Функціонування таких радіостанцій цілком прийнятне для українського радіо, вони мають свої традиції розвитку у всьому світі. Здебільшого музичні програми "розбавляються" рекламою, короткими спортивними передачами, рідше -- новинами. Молодіжні комерційні радіостанції можуть існувати також за рахунок виконання музичних замовлень, проведення численних радіоігор, вікторин, конкурсів тощо.

Щодо державного молодіжного радіо, то тут можливі різноманітні вирішення перспективного розвитку аналізованого мовлення. Серед них -- обов'язкове звертання до недавніх розробок у плані побудови інформаційно-музичних програм, радіоканалів. Практика розвитку світового радіомовлення свідчить, що поєднання інформаційного і музичного контекстів у передачах найоптимальніше впливає

на молодіжну аудиторію. Ігрова методика ведення інформаційно-музичних програм або радіоканалів /анекдоти, скетчі, моделювання комічних життєвих ситуацій і т.п./ повинна поєднуватися із 5-10-хвилинними випусками політичних, економічних, культурологічних новин. Не змінюватиметься жанрова палітра радіоматеріалів, які звучатимуть у передачах. Хоча можливе скорочення хвилинних інтерв'ю, репортажів, оглядів, інших радіожанрів у зв'язку із наданням музичній частині переваги над інформативною.

Досвід розвитку світового мовлення пропонує багатоваріантні вирішення перспективного функціонування українського молодіжного радіо. Але, попри всі рекомендації, українське молодіжне радіомовлення матиме власний "імідж" на "світовому ринку" внаслідок тих соціальних умов, які сприяють його залученню до побудови незалежної держави в демократичному загальноєвропейському товаристві.

У висновках розроблені через досліджувану типологічну характеристику мовлення принципи функціонування сучасних молодіжних радіопередач. Вони повинні утверджувати молодіжне радіомовлення як видове поняття у всій системі ЗМІ України і "перешкоджати" його функціональному "розчиненню" в тематичній різноманітності "засобів".

У роботі розглядається принцип функціональності, який визначає виховну функцію мовлення як об'єднання параметрів соціалізації і "захисту" молоді. Також - принцип структурності, який фокусується на розвитку інформаційно-музичного мовлення. В принципі атрибутивності закладена ідея формування радіопередач, яка ґрунтується на створенні образу програми і цілісного його відтворення у кожному випуску. Принцип комунікативності відповідає

орієнтації на циклоу, ритмічно-повторювану в часі "іменну шоу-зацію" новин, яка залежить від стилю, манери і смаків ведучого-журналіста. Принцип комерційності передбачає властиву для молодіжного радіомовлення подачу рекламного матеріалу, який би в перспективі стимулював творчий потенціал журналістських колективів. А також - в міру урізноманітнювання динаміку молодіжних радіопередач, забезпечив єдність методів ефективності оприйняття програм.

У висновках подані рекомендації, в яких автором, зокрема, установлюється припущення, що розвиток молодіжного радіо пов'язаний із розвитком інформаційно-музичних програм і також каналного мовлення. Важливою ланкою є створення в перспективі обласних радіостанцій за принципами побудови колишньої республіканської "Молодої гвардії". Радіостанційне мовлення, як форма існування молодіжного радіо, включає програми різних типів і структур, з переважаючим використанням інформаційно-музичних. Поняття "радіостанція" у молодіжному радіомовленні трактується як окрема редакція, що готує усталену кількість передач на місцевому матеріалі у визначений час для слухачів певного регіону. Радіостанція є також діловим підприємством, яке намагається отримати найбільшу винагороду за вкладений капітал, продаючи ефірний час під рекламу. Тому дуже важливо для розширення діапазону молодіжного радіомовлення на Україні створення, наприклад, "студентських" комерційних або державних радіостанцій, особливо при факультетах журналістики українських вузів.

У роботі також запропоновані шляхи розвитку молодіжного радіо України, базовані на досвіді американських, італійських державних і приватних радіостанцій.

Таким чином, у дисертації зроблена спроба простежити діалектику типових змін молодіжних радіопередач України за останніх шість років існування СРСР, створення універсальної класифікаційної моделі мовлення з метою забезпечити практичні оптимізаційні аспекти перспективного функціонування молодіжного радіо в умовах незалежної держави.

У додатках до роботи розміщені 3 схеми і 9 таблиць, які наочно демонструють певні авторські висновки. Також - сценарний план інформаційно-музичної програми "Бліц" радіостанції "Молода гвардія", що підтверджує більшість типологічних позицій, проаналізованих у дисертації.

Основний зміст роботи викладений у наступних публікаціях:

1. Тенденції розвитку інформаційно-музичного радіомовлення для молоді України // Молодежная печать: история, современность, взгляд в будущее: Тезисы научно-практической конференции 19-21 декабря 1989 г. - К.: 1989. - С. 32-34 /0,2 д.а./.
2. ... Надцять способів завоювати молодіжну аудиторію // Телерадіовісник України. Інформ.-метод.збірник. - К.: Держтелерадіо УРСР. - 1990. - № 3. - С. 48-53 /0,3 д.а./.
- Передруковано: У допоміжних матеріалах працівників телебачення і радіовещання. Інформ.-метод.матеріали. - Мінск: Дзяржтелерадыне БССР. - 1991. - № 22. - С. 37-45.
3. Інформаційно-музичне радіомовлення для молоді /з досвіду Українського радіо/. - Журналістика. Преса, телебачення, радіо. - К.: Либідь. - 1991. - № 23. - С. 30-40 /0,5 д.а./.
4. "Щоб Україна все коло серця була" // Телерадіовісник України. Інформ.-метод.збірник. - К.: Держтелерадіо УРСР. - 1991. - № 1. - С. 61-68 /0,4 д.а./.

5. Чорнобильська проблематика в програмах радіостанції "Молода гвардія" // Чорнобиль в засобах інформації: Тези Першої Міжреспубліканської науково-практичної конференції 15-16 квітня 1991 р. - К.: 1992 /0,3 д.а./ - /рукопис друкується/.
6. Комунікативні особливості молодіжного радіомовлення. З досвіду Українського радіо. - Журналістика. Преса, телебачення, радіо. - К.: Либідь, 1992. - № 24 /0,7 д.а./ - /рукопис друкується/.
7. Коммуникативная специфика современного молодежного радиовещания // Журналистика в 1991 году: Тезисы научно-практической конференции 3-9 февраля 1992 г. - М., 1992. - Ч. I. - С. 49-52 /0,3 д.а./.
8. "Чотири сантиметри від тубельки до..." // Телерадіовісник України. Інформ.-метод. збірник. - К.: Телерадіомовна компанія України. - 1992. - № 3 /0,4 д.а./ - /рукопис друкується/.

ИНКОМП-"ВК"

Зак. № 57 Тир. 100 1992 г.

467238

AB 25.620

~~25.620~~